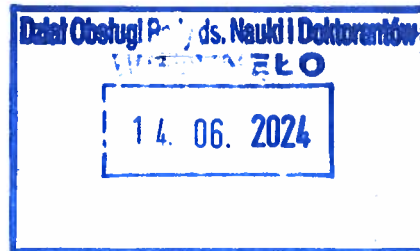

UNIwersytet Jagielloński
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

Zakład Badań nad Żywieniem i Lekami
Instytut Zdrowia Publicznego
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Jagielloński Collegium Medicum
Ul. Skawińska 8, Kraków

Kraków, 13.06.2024

Ocena
rozprawy doktorskiej Pani mgr farm. Magdaleny Zielińskiej
pt. „Wytyczne kliniczne jako źródło informacji o lekach w praktyce lekarzy
podstawowej opieki zdrowotnej”
w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu
w dyscyplinie nauki farmaceutyczne

Recenzja rozprawy doktorskiej została przygotowana na podstawie uchwały Rady Dyscypliny Nauk Farmaceutycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego z dnia 22 maja 2024 roku (sygnatura pisma RND/RDNF/D-746/3/24).

Autorka rozprawy doktorskiej, Pani mgr farm. Magdalena Zielińska, podjęła się zbadania potrzeb oraz preferencji lekarzy Podstawowej Opieki Zdrowotnej (POZ) w zakresie pozyskiwania informacji o lekach, oraz oceny znaczenia wytycznych klinicznych na tle innych dostępnych źródeł informacji. Dodatkowym założeniem prezentowanych badań było ustalenie, które źródła informacji są postrzegane przez lekarzy za najbardziej wiarygodne, a które mają największy wpływ na wybór ordynowanych farmakoterapii, analizie poddano również przyczyny utrudnionego dostępu do najnowszej wiedzy o produktach leczniczych.

W polskojęzycznym opisie rozprawy doktorskiej przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące dysertacji; w pierwszej części zaprezentowano Wykaz prac stanowiących podstawę rozprawy doktorskiej oraz przedstawiono zestawienie dodatkowych aktywności dydaktycznych i naukowych Doktorantki. Przedstawiono informacje na temat łącznego dorobku publikacyjnego wskazując autorstwo lub

UNIwersytet Jagielloński
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

współautorstwo w 14 publikacjach naukowych o łącznym współczynniku Impact Factor 789,4 oraz łącznej liczbie punktów MNiSW wynoszącej 1 800. W dalszej części przedstawiono Streszczenie w wersji polskiej oraz angielskiej, zawierające najważniejsze informacje dotyczące zastosowanych metod oraz uzyskanych w pracy wyników i wniosków; ważnym elementem Streszczenia jest dokładne przedstawienie implikacji praktycznych i możliwości wykorzystania uzyskania wniosków do przygotowania rozwiązań ułatwiających korzystnie lekarzom ze źródeł informacji naukowych postrzeganych jako wiarygodne.

Wstęp stanowi dobre wprowadzenie do badań własnych Doktorantki; zawiera odniesienie do genezy powstania pracy, zidentyfikowanych braków odnośnie wybranych aspektów dotyczących użyteczności i wykorzystania wytycznych klinicznych oraz potrzeby wdrożenia rozwiązań pozwalających na poprawę efektywności i racjonalności działań w tym aspekcie. Omówiono kluczowe informacje dotyczące Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Polsce a następnie przedstawiono wyniki przeglądu literatury dotyczącej źródeł informacji w praktyce lekarzy POZ, omówiono również rolę wytycznych klinicznych jako źródła danych o lekach a następnie narzędzia wspierające proces tworzenia oraz oceny jakości wytycznych klinicznych.

Następnie przytoczono cele pracy główne oraz dodatkowe, pytania badawcze oraz przygotowane na podstawie tych pytań 7 hipotez badawczych. Zarówno pytania badawcze jak i hipotezy zostały sformułowane prawidłowo i są objęte celem jak i tematem pracy doktorskiej.

Zostały przedstawione również kopie pełnotekstowych publikacji składających się na pracę doktorską, wraz ze wskaźnikami bibliometrycznymi. Podsumowanie głównych wyników, przedstawienie wniosków oraz Bibliografia i załączniki w ramach Aneksu (oświadczenia współautorów, analiza bibliometryczna) dopełniają całości polskiej wersji opracowania.

Wszystkie części dysertacji zostały przygotowane prawidłowo, zgodnie z zasadami opracowywania rozpraw doktorskich; w ramach przeprowadzonych badań uwzględniono wszystkie cele postawione przed rozpoczęciem prac i odniesiono się we wnioskach uzyskanych na bazie przygotowanych wyników do wszystkich pytań badawczych oraz postawionych hipotez.

Omówienie wyników zostało zaprezentowane w przejrzysty sposób, przedyskutowano otrzymane rezultaty badań i najważniejsze implikacje praktyczne; strona merytoryczna opisu przekonuje że Doktorantka dobrze orientuje się w tej tematyce. Przedstawiono ogólne informacje dotyczące wykształcenia, doświadczenia zawodowego oraz osiągnięć (nagród i wyróżnień); przedłożona do oceny rozprawa doktorska została napisana starannie i bez błędów językowych, z wykorzystaniem terminologii profesjonalnej a jednocześnie w sposób zrozumiały i przejrzysty.

UNIwersytet Jagielloński
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

Dysertacja obejmuje cykl trzech artykułów spójnych tematycznie zamieszczonych w czasopiśmie naukowych, znajdujących się na wykazie określonym przez Ministra Edukacji i Nauki, opublikowanych w latach 2022-2023, o łącznej punktacji MNiSW = 310 punktów:

- a) Zielińska M, Hermanowski T. Sources of information on medicinal products among physicians – a survey conducted among primary care physicians in Poland. *Front Pharmacol.* 2022; 12:801845. doi: 10.3389/fphar.2021.801845. **IF 5,6; MNiSW 100;**
- b) Zielińska M, Andrzejewska M, Grunwald Z, Opieka W, Woźniak M, Hermanowski T. Ocena jakości wytycznych praktyki klinicznej dotyczących postępowania w astmie za pomocą narzędzia AGREE II. *Farm Pol.* 2023; 79 (4):197-207. **MNiSW 140;**
- c) Zielińska M, Damentko M, Dziok-Dmowska K, Zemlik S, Hermanowski T. Strategie i bariery w implementacji wytycznych praktyki klinicznej. *Farm Pol.* 2022; 78 (11): 615- 662. **MNiSW 70.**

Wszystkie powyższe publikacje mają charakter oryginalny, we wszystkich artykułach Doktorantka jest pierwszym autorem; przedstawiono informacje odnośnie szacunkowego udziału Doktorantki w przeprowadzeniu badań i przygotowaniu publikacji; z analizy wkładu autorów zamieszczonych w oświadczeniach współautorów wynika, iż udział Pani mgr farm. Magdaleny Zielińskiej w każdej z nich jest wiodący i wynosił w publikacji numer 1 (*Front. Pharmacology*): 80% a w pozostałych dwóch 30%.

W ramach pierwszej publikacji przeprowadzono analizę źródeł informacji o produktach leczniczych w grupie 316 lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej w Polsce; zgromadzono następujące informacje: dane demograficzne uczestników, rodzaj i częstotliwość korzystania ze źródeł danych o produktach leczniczych, bariery w dostępie do wiarygodnych informacji, ocena wiarygodności wykorzystywanych źródeł danych a także ocena stopnia wpływu analizowanych czynników na decyzje dotyczące przepisywanych leków.

W ramach drugiej z publikacji, składających na dysertację, przedstawiono ocenę jakości wytycznych praktyki klinicznej dotyczących postępowania w astmie przy użyciu narzędzia AGREE II; porównano jakość polskich wytycznych klinicznych z wytycznymi opracowanymi w innych krajach oraz przez organizacje międzynarodowe.

Celem badania przedstawionego w ramach trzeciej publikacji był przegląd istniejących przeglądów systematycznych oraz przeglądów zakresów literatury dotyczących metod wdrażania wytycznych praktyki klinicznej, napotykanymi barierami podczas procesu implementacji oraz sposobów ich pokonywania. Przeprowadzono systematyczne wyszukiwanie literatury w bazie PubMed poszukując

UNIwersytet Jagielloński
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

przeeglądów systematycznych oraz przeeglądów zakresów literatury, które analizowały strategie wdrażania wytycznych praktyki klinicznej lub bariery napotkane w procesie implementacji.

Wyniki przeprowadzonych badań mogą być pomocne w opracowaniu strategii dążących do poprawy jakości opieki nad pacjentem w polskim systemie POZ. Przeprowadzona analiza pozwala na szczegółowy wgląd w preferencje oraz potrzeby lekarzy POZ w zakresie korzystania z dostępnych źródeł informacji o lekach, w tym ocenę znaczenia wytycznych praktyki klinicznej. Wyniki dostarczają wartościowych danych i wskazówek do prowadzenia dalszych badań, potwierdzają doświadczenia i kompetencje Doktorantki. Praca jest innowacyjna i nowatorska a prezentowane wyniki oryginalne; projekt i wykonanie przemawia za potwierdzeniem umiejętności prowadzenia badań naukowych i rozwiązywania konkretnych problemów badawczych.

W Polsce tworzenie większości wytycznych klinicznych jest rozproszone i nie jest koordynowane centralnie. Trudno ocenić w jakim stopniu wytyczne są wykorzystywane w praktyce klinicznej i jaki mają wpływ na jej jakość. Korzystanie z wytycznych w Polsce nie jest obligatoryjne, rzadko stosuje się zachęty finansowe do ich wykorzystania, nie ma również powszechnie przyjętego spisu zasad standaryzujących tworzenie, adaptowanie oraz ocenianie wytycznych w warunkach polskich. Mając na uwadze doświadczenia europejskie oraz wykazany w wielu badaniach pozytywny wpływ właściwego stosowania wytycznych na jakość opieki oraz wyniki leczenia, zasadnym jest zapewnienie dostępu pracownikom polskiej służby zdrowia do najbardziej aktualnych, opartych na wynikach badań wytycznych praktyki medycznej oraz zachęcanie ich do wykorzystywania wytycznych w codziennej pracy klinicznej.

Z powyższych względów należy uznać temat pracy doktorskiej za ważny, aktualny i niosący wkład praktyczny. Opracowanie w pewnym stopniu wypełnia lukę w wiedzy odnośnie zasad i efektów funkcjonowania i znaczenia wytycznych praktyki klinicznej. Wykorzystanie wytycznych klinicznych w praktyce medycznej jest jednym z podstawowych działań mających na celu poprawę jakości opieki zdrowotnej oraz podnoszenie kwalifikacji poprzez zapewnienie dostępu do aktualnej wiedzy medycznej lekarzom, lekarzom denty stom i innym pracownikom ochrony zdrowia.

Przeprowadzone badanie pozwoliło nie tylko ocenić znaczenie wytycznych klinicznych w praktyce lekarzy POZ oraz zidentyfikować utrudnienia w dostępie do najnowszych informacji o lekach, ale również uwidocznic możliwe przyczyny nieoptymalnego wykorzystania potencjału wytycznych praktyki klinicznej. Uzyskane dane mogą być pomocne w projektowaniu strategii wdrożeniowych, mających na celu wspieranie personelu POZ w podejmowaniu decyzji terapeutycznych w oparciu o aktualne i wysokiej jakości informacje o produktach leczniczych.

UNIwersytet Jagielloński
COLLEGIUM MEDICUM
W KRAKOWIE

Pewne wątpliwości dotyczące cyklu prac przedstawionego w ramach rozprawy doktorskiej dotyczą oceny wytycznych z zakresie tylko jednej jednostki chorobowej – postępowania w astmie; przeprowadzenie badania dotyczącego tylko do jednej jednostki chorobowej powoduje ograniczenie reprezentatywności uzyskanych wyników i wniosków.

Mimo powyższego ograniczenia oceniam pozytywnie wkład przedłożonej pracy Pani mgr farm. Magdaleny Zielińskiej w rozwój dziedziny nauk o zdrowiu.

Zgodnie z aktualnymi wymogami przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązane z zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej, w mojej ocenie dorobek Doktorantki spełnia minimalne wymogi stawiane w postępowaniu doktorskim.

Rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 187 ust 1 i 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2020 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2022 poz 574) dlatego wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauk Farmaceutycznych Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego o przyjęcie rozprawy oraz dopuszczenie Pani mgr farm Magdaleny Zielińskiej do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

Dr hab. Paweł Kawalec, prof. UJ

Kierownik Zakładu Badań nad Żywieniem i Lekami Instytut Zdrowia Publicznego WNZ CM UJ

